

БЪЛГАРСКИ ПЕРА В АВСТРАЛИЯ – КРАТЪК ОБЗОР

Георги Н. Николов

BULGARIAN WRITERS IN AUSTRALIA – SHORT SUMMARY

Georgi N. Nikolov

This article presents modern Bulgarian writers – fiction writers and poetry writers who live and work in Australia. The works of Victoria Zubokovets, Dr. Boris Mladenov, Stefan Kozuharov, Marcia Malinova-Antoni /Zdravka/, Georgi Galabov, Stanka Nikolova, Maria Staykova, Isabella Shopova are analyzed.

Първите сведения за българи, установили се на континента държава, датират от 1876 г. Тогава наши сънародници – бегълци след Априлското въстание, се установяват в щатите Куинсленд и Тасмания. В последвалите исторически етапи, по политически и икономически причини, по стъпките им тръгват още групи от различни краища на страната ни. Заселването им следва всички закономерности на емиграцията: в интегриране сред местното общество, търсене на работа, създаване на земеделски групи, издаване на вестници и впоследствие – и книги с различно съдържание. Независимо от малкия им брой днес – около 6 хил. официално регистрирани, те успешно запазват националния си дух и самосъзнание. Съдържанието пък на художествената литература, която се твори и печата най-вече в старата родина, е разнообразно и достойно да се познава, популяризира и съхранява. Без да претендирам за изчерпателност, по азбучен ред ще посоча имената на д-р Борис Младенов, Виктория Забуковец, Георги Гълъбов, Изабела Шопова, Марсиа Малинова-Антони, Мария Стайкова, Станка Николова и Стефан Кожухаров, за жалост вече покойник. Има и други българи, чиито книги не са включени тук поради естеството на съдържанието им: Рилка Върбанова с кулинарния сборник „Rilka’s Feasts“ (2012) и Любомир Червенков – с произведения по астрология, а също Красимира Байлс, завърнала се окончателно в България, и Тодор Донов с книгата „Страдания и истина“, все още в процес на търсене. Искам да благодаря на посолството ни в Канбера за оказаното съдействие за контакт с писателите и по същата причина – на Дяна Копринкова, журналист в радио SBS. С тези кратки редове далеч не съм убеден, че изброените имена и книги обхващат цялата тема, която несъмнено ще бъде разширена и допълнена...

А сред откритите тук творци преобладават поетите. Доайен сред тях е Стефан Кожухаров, роден през 1924 г. в гр. Павликени. Завършва Военно училище и по-късно се записва в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, откъдето е изключен по политически причини през 1949 г. Следват години емиграция през Югославия, Гърция, Италия до Австралия. Трайно се установява в Сидни, бил е мебелен полировач и по-късно: асистент в Научно-изследователски институт за хранителна промишленост. Умира в Сидни на 5.03.2014 г. Център

в стиховете му са неволникът и отечеството, образът на старата майка, останала далеч, огорчението, че съдбата му е изпълнена с нечакани разочарования и превратности. Можем да припомним цяла галерия български автори по света, изповядващи подобен тип плакатна най-вече лирика. Тя вече е изживяла епохата си и има главно познавателна стойност. Но в сборника „Изгнаник и Родина“ – избрани творби, отпечатан във Варна през 1998 г. като второ издание, срещаме и заглавия с корени в старата ни история, с фолклорни мотиви, искрена жажда за живот и интимност. По текстове на поемата „Сезони“ от Стефан Кожухаров хор „Мартеница“ изпълнява своята едноименна соната, пожънала огромен успех сред австралийската публика и през 1997-ма номинирана за музикалната награда като най-добра световна фолклорно-традиционна музика (ARIA awards). Съсновател на дружество „Родина – Сидни“, учредено на 10 март 1978 г., Стефан Кожухаров е единственият българин, награден с Ордена на Австралия за заслуги към общността.

Не по-малко вълнуваща е Виктория Забуковец, родена на 17 ноември 1930 г. в София, в семейството на свещеник. След Втората световна война бъдещата писателка емигрира в Австралия. Била е учител по стара история, английски и немски език в Presbyterian Girls College, St Aloysius College и Seymour College. Тя е сред първите, които започват работа в етническо радио (декември 1976) и подготвят програми на български език (1977). Организатор е на националната конференция на радио-асоциацията на Австралия (1979). Виктория Забуковец е новелист и поет. Член е на групата на писателите на Южна Австралия. Наградена е с ордена на Българската православна църква „Св. св. Кирил и Методий“ II-ра степен (1975) и ордена на Австралия „60 години от края на Втората световна война“ (2005). Издала е романите „Светлината на черното мастило“ (2009) и „Втората вълна“ (2015) – „The second landing“, Australia (1993), и стихосбирката „От наблюдение до разбиране“ (2014). Централна тема в белетристиката на Забуковец е емиграцията: посочени са корените, които я зараждат – в случая Втората световна война, теглата на обикновените хора и надеждите им, че след преселението над всички тях ще се усмихва зората на трайния мир. Що се отнася до лириката ѝ, тя е изтъкана от социални прозрения и ясна неприимиримост пред дисхармонията на обществото.

Борис Младенов е роден 1939 г. в с. Лехчево, бивш Михайловградски окръг, също поет. Гимназия завършва в Михайловград (днес Монтана), след което е войник в Перник и с. Чорбаджийско, Момчилградско. Кандидатства литература, журналистика и медицина, приет е медицина във ВМИ, София. След дипломирането си е изпратен по разпределение в Окръжна болница – Михайловград, а след година – в градската болница на Берковица. След свършването на провинциалния си стаж е приет с конкурсен изпит в Катедрата по пропедевтика на вътрешни болести към ВМИ, София, и по-късно – в новосъздадената Клиника по хематология като асистент-преподавател. През октомври 1991 г., с настъпването на промените у нас, емигрира със семейството си в Австралия. Установява се в гр. Сидни. След успешно издържани приравнителни медицински изпити е регистриран в Лекарския борд на Нови Южен Уелс и работи като хематолог в престижни болници в гр. Улонгонг и Сидни. Вече е пенсионер. Стихове пише от ранна училищна възраст. Участвал е в литературен кръжок в гимназията. За първи път негови творби са публикувани в студентския в. „Медик“. След пенсионирането си събира всичко, написано и съхранено до момента, и посвещава изцяло времето си на любимото си хоби, като издава стихосбирките „Еротични сонети“, „Ехо от близкото минало“, „Старчески напеви“, „Вълнения“, „Мисли надживели вековете“ – четиристишия, „I call Australia home“, „Закъсняла младост“, „Симфония в бяло“, „Две сенки бях-ме...“ и „Фамилно дърво“ – проза. В цялото творчество на Борис Младенов пулсира живият живот в безкрайните му ракурси – за младостта и старостта, за любовта, приятелството, родината. За приемствеността между поколенията, понякога осъществявана твърде нееднозначно.

Марсиа Малинова-Антони (с рождено име Здравка), е завършила история през 1966 г. и известно време работи като асистент във ВХТИ – София. След заминаването си за Австралия (1979) разширява образованието си в областта на живописата, ирисовата диагностика, астрологията, духовната философия. Шест години води българската програма на радио ZZZ в Мелбърн и още четири – на радио 4ЕВ в Бризбейн.

Свързана е с духовните копнежи на българския народ. Макар и живееща в чужбина, тя радее за своята страна и с цялата си душа жадува прогреса на България. Обичта ѝ към родното струи на много места в нейното творчество. Книгите ѝ: „Космична поезия“ (2007), „Животът в небесата“ (2011), „Вечно живи“ (2013), „Южният кръст“ (2013), са сполучлива палитра от философски послания, размисли върху човешкото присъствие в измеренията на пространство и време тук, на земята, и „отвъд“. На духа във Вселенския хаос и сред хорския хаос „у дома“. Сборникът „Южният кръст“ включва иначе отделните кратки стихосбирки „Австралийско ноктюрно“ (1989),

„Бездомна любов“ (1989), „Северно сияние (Емигрантска рапсодия)“, „Слепи птици“ (1989), „Южна Жена – Северен Мъж“ (Мелбърн, 1989), „С вика на вятъра“ (Мелбърн, 1990), „Сълзата на клоуна“ (1992), „Софиян“ (1999), „Танц на фламинго“ (1999), „Цвят на магнолия“ (2000), „Завръщане“ (2003), „По света“, „Лунна пътека“ (2004). Нейно дело е и лиричният филм „Сълзата на Клоуна“. Част от творчеството на Марсиа носи отпечатъка на тежка скръб след загубата на двамата ѝ сина, които ѝ оставят значително наследство. С него авторката финансира издаването на сборниците. От тях в България безвъзмездно е раздала над 100 хил. бройки.

Георги Гълъбов е роден в София на 20 май 1946 г. В корените на родословното му дърво се преплитат съдбите на висши български офицери и австрийски аристократи. Събитията от 1944 г. поставят семейството му в дълбока сянка. Това укрепва духа му и го учи от малък да разчита на себе си. През далечната 1971 г. намира свободата си на Запад. Завършва средно и техническо образование в България, институт по маркетинг и мениджмънт в ЮАР, и бизнес колеж в Австралия, където е домът му. Творческият му талант се проявява от ранна възраст. Плод на неговото перо е стихосбирката „Прекършено крило“, издадена през 1997 и повторно – през 2015 г. Сборникът от сентенции и афоризми „Сентенции“, публикуван през 2015 г. на четири езика, е плод на житейския му опит и мъдрост, която авторът споделя със своите читатели. „Къси разкази“ е следващата му книга, готова за печат. В лириката си авторът успешно пресъздава исторически мотиви, критикува и осмива някои негативни явления на съвременността, не е чужд и на любовните напеви.

Станка Николова е родена на 28 март 1944 г. в с. Ивански, Шуменска област. Завършила е българска филология във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Работила е в сферата на културата и образованието в Разград. Издала е поетичните книги: „Спасена тишина“ (1999), „Когато лятото отмине“ (2005) и „Водно огледало“ (2017). От 2009 г. живее в гр. Пърт, Австралия. От 2017 г. е член на Съюза на свободните писатели в България. Притежава изискано перо, чувствително на всеки житейски полъх. Пресъздава реалността, пречупена през призмата на яркото и лично Аз.

Мария Стайкова е родена на 19 октомври 1946 г. в Пловдив. Майка ѝ, Ралица Белева-Стайкова, е биохимик. Баща ѝ, Анастас Петров Стайков и брат ѝ Петър Анастасов Стайков, са художници. Мария Стайкова завършва биохимия в СУ „Св. Климент Охридски“. Работи като хоноруван асистент по биохимия в Медицинска академия, като научен сътрудник в БАН и в Групата по невроимунология в Канбера. Автор е на книгите „Австралия – България: взаимно непознати“ (2000) и „Австралия – България: по-малко непознати“ (2010). Член на Съюза на българските журналисти. Наградена е от президента на Асоциацията по невроимунология (2004); биографията

й е включена в книгата „1000 причини да се гордеем, че сме българи“ (2008 г). Удостоена е с медал „Иван Вазов“ (2008); номинирана е за „Българка на годината, която живее в чужбина“ (2011). Произведенията ѝ ни отварят дверите към една уж позната и все пак непозната земя, каквата е Австралия. С много факти, лични коментари и, разбира се – картинно описание на хората там, със своите възжеления и радости...

А Изабела Шопова точно съответства на призива на Борис Шивачев да се преброди светът с отворени очи. „Родена съм във Варна през 1971 – споделя за себе си тя. – Мечтаех да стана първата българска жена космонавт. На 11 години бях приета в експериментална паралелка за изпреварващо обучение в Математическата гимназия във Варна и завърших училище, преди да навърша 16. Продължих образованието си във Варненския технически университет. Сдобих се с диплома по специалността „Радио- и телевизионна техника“ в края 1993-та година, точно когато всички варненски заводи затваряха и хиляди квалифицирани, опитни инженери оставаха без работа. Потенциалните ми работодатели мислеха, че се шегувам – 21-годишна с новичка диплома в едната ръка и новородено бебе в другата търси работа като инженер.

Наложил се да си търся друго поприще. В годините на прехода работих какво ли не – бях манекенка в завода за облекло „Дружба“, плетях бугикови пуловери и ги продавах в прохождащите тогава частни бутици, водех курсове за манекени. През 2002-ра прекъснах кариерата си, за да последвам съпруга си в Нова Зеландия.

В продължение на години пишех писма и статии за живота и приключенията ни там, които публикувах в сайта за българите по света идели и на други места в Интернет. Когато се преместихме да живеем в Бризбейн, Австралия, събрах всички писма за Нова Зеландия и ги предложих на издателство „Колибри“. Така през 2009-та година излезе „На изток – в рая“. Приключенията ни на австралийска земя пък се превърнаха в „На запад от рая“, 2012. После реализирах друга голяма своя мечта – по покана на Българския антарктически институт прекарах един месец на базата „Свети Климент Охридски“ – на остров Ливингстън в Антарктида и през 2016-та година публикувах „На юг от разума“, която разказва за Антарктида и нейните обитатели. В отговор на многобройни въпроси, които получавам от други пътешественици, които пишат или искат да пишат пътеписи, събрах собствените си открития и опит в писането в електронната книга „Самоучител за преднамерено убийство на скуката“.

Ще ми се да вярвам, че с тези кратки редове ще провокирам, в най-добрия смисъл, разбира се, интереса на българските читатели към нашите автори в Австралия. Те напълно заслужават да ги познаваме и ценим. Да, ние сме дали много на човечеството, продължаваме и да го правим. Можем само да се гордеем с красотата на славянското слово, правещо планетата ни по-ярка и разбираема...

ИЗДАТЕЛ ПРЕДСТАВЯ

НАШИТЕ ПОЕТИ В АВСТРАЛИЯ

Георги Н. Николов

Българските майстори на словото, живеещи и творящи в чужбина, стават все повече. Те успешно се интегрират в обществото на страната, в която са се установили, но не забравят старата родина. Издават книгите си у нас, правят представянния на творбите си и биха искали да ги познаваме. Това желание е естествено, защото създаденото изпод перата им е част от националната ни памет в развитие – със свое начало, но без установен финал в бъдещото време. Тук представяме поети от Австралия, пръснати по снагата на този континент държава, без да скъсват синовната нишка, към която винаги се връщат в спомени, писма и разбира се, произведения...

OUR POETS IN AUSTRALIA

Georgi N. Nikolov

The Bulgarian masters of speech, living and working abroad, are becoming more and more. They successfully integrate into the society of the country in which they are established, but do not forget the old homeland. They publish their books in Bulgaria, make presentations of their works and would like to know them. This desire is natural, because the creation created from their feathers is part of our national memory in development – with its beginning, but without an established final in the future. Here we present poets from Australia scattered on the continent's, without breaking the sinewy thread to which they always return to memories, letters and, of course, works ...

Виктория Забуковец

РЕЦЕПТА ЗА ПРАВЕНЕ НА ТИРАНИ

Вземете един човек средна ръка,
с дългогодишно чувство на обида,
че е пренебрегван.
Добавете либерални камшици
от подозрение, завист и егоизъм.
Напълнете с авторитарност
и печете в социална печка
на революционна температура
и много само-оправдание.
Намалете температурата до
най-подходящата